

DEMOKRATIA ON OSALLISUUTTA 2

TAVOITTEET

- Lisätään osallistujien tuntemusta Suomen poliittisesta järjestelmästä;
- Tutustutaan Suomen hallintojärjestelmään;
- Tutustutaan lakeihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin;
- Kannustetaan yhteiskunnalliseen osallisuuteen.

Tuokio koostuu kirjallisesta materiaalista. Tuokion vetäjä valitsee materiaalista tuokiossa käytettävät osat. Kaikkia ei tarvitse suorittaa samalla kerralla vaan ohjaaja voi yhdistää haluamansa kokonaisuuden. Mukana on myös valinnaisia elementtejä, joita hyödynnetään ryhmän tarpeiden ja tason mukaan.

Demokratia on osallisuutta 2 -tuokiota ennen kannattaa käydä läpi sekä *Demokratia on osallisuutta 1* -tuokio että äänestämistä käsittelevä *Aiotko äänestää?* -tuokio.

MATERIAALIEN KUVAUS JA KÄYTTÖ

- 1) **Käsikirjoitus** opetustuokion ohjaamiseen. *Kursivoidut tekstit ovat ohjaajan vuorosanoja, joita ohjaaja täydentää tilanteen mukaan.* Käsikirjoitus sisältää seuraavat harjoitevaihtoehdot:

I. Kuka on mukana demokratiassa? -harjoite

II. Suomen laki, oikeudet ja velvollisuudet -harjoite

- 2) **LIITE A Sanakortit:** Demokratian toimijoita, 10 korttia. Kortit tulostetaan ja leikataan ennen tuntia. Tuokion vetäjä kerää ne lopuksi opetuspakettiinsa takaisin. Kortit voi myös laminoida.

- 3) **LIITE B Oikeudet ja velvollisuudet:** Oikeuksia ja velvollisuuksia, 14 korttia. Tulostetaan ja leikataan ennen tuntia. Tuokion vetäjä kerää ne lopuksi opetuspakettiinsa takaisin. Kortit voi myös laminoida.

- 4) **LIITE C Sanasto:** Tulostetaan yksi A4-paperi jokaiselle osallistujalle ennen tuokiota. Osallistajat ottavat nämä mukaansa muistin ja oppimisen tueksi.

TUOKION KULKU

Tervetuloa.

Tänään puhutaan demokratiasta. Kuka on mukana demokratiassa?

I. KUKA ON MUKANA DEMOKRATIASSA? -HARJOITE

Tarvikkeet: Etukäteen tulostetut **toimija -sanakortit (LIITE A)**. Kortit voi myös laminoida. Ne kerätään lopuksi takaisin vetäjän materiaalipakettiin.

Istutaan piirissä tai yhdessä pöydän ympärillä. Tutustutaan demokratian toimijoihin näillä korteilla. *Mitä sana tässä on? Mitä se tarkoittaa?*

Vetäjä näyttää ensimmäisen kortin sanapuolta, lukee sanan ja opastaa ryhmää toistamaan sen. Osallistajat kertovat mitä sana tarkoittaa heille. Painotetaan **'hyvä arvaus' periaatetta**, ei ole 'väärä' vastauksia. Tämän jälkeen vetäjä lukee ääneen virkkeen kortin toiselta puolelta. Vetäjä ohjaa ryhmää toistamaan ääneen lausutun virkkeen. Sama toistetaan jokaisen kortin kohdalla.

Valinnaisena elementtinä vetäjä voi lukea kursivoidut lauseet, jotka avaavat ja selittävät käsitteitä. Vetäjä voi valmistella tuokion niin että ryhmästä riippuen tuokion sanastoa ja lauseita käsitellään vain toiston kautta, tai sitten myös keskustelujen kautta.

Käydään korttien avulla läpi nämä demokratian keskeiset toimijat:

- **Kansalainen: Äänestää vaaleissa. Asettuu ehdokkaaksi.**
Suomen kansalainen, joka on täyttänyt 18 vuotta, voi äänestää vaaleissa.
- **Kansanedustaja: Edustaa kansalaisia.**
Kansanedustaja edustaa omaa aluetta ja puoluetta eduskunnassa. Suomen kansalainen, joka on täyttänyt 18 vuotta, voi asettua kansanedustajaehdokkaaksi.
- **Eduskunta: Päättää lait ja budjetin.**
Suomen parlamentin nimi on eduskunta. Eduskunnassa on 200 kansanedustajaa. Eduskunta valitaan vaaleilla joka neljäs vuosi.
- **Hallitus: Toteuttaa eduskunnan päätökset.**
Hallitukseen kuuluu pääministeri ja muut ministerit. He kuuluvat hallituspuolueisiin.
- **Oppositio: Puolueet jotka eivät ole hallituksessa.**
Oppositio voi vastustaa hallituksen ehdotuksia.
- **Ministeri: Johtaa ministeriötä.**
Suomessa on 12-14 ministeriä, mm. sisäministeri, ulkoministeri, opetusministeri, oikeusministeri. Ministeriöt valmistelevat asiat joista hallitus päättää. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö. (TE-palvelut)
- **Pääministeri: Johtaa hallitusta.**
Eduskunta valitsee pääministerin.
- **Presidentti: Johtaa ulkopoliittikkaa ja armeijaa.**
Suomen kansa valitsee presidentin vaaleissa joka kuudes vuosi.
- **Kunta: Järjestää palvelut kuntalaisille.**
Kunnilla on itsehallinto. Suomessa on noin 300 kuntaa. Kunta järjestää asukkaille peruspalvelut, kuten koulut ja terveydenhuollon, puhtaan veden ja sähkön. Kuntavaaleissa voi äänestää ja asettua ehdolle yli 2 vuotta ja Suomessa asuneet.
- **Kansalaisyhteiskunta: Järjestöt ja yhdistykset.**
Puolueet, ammattiyhdistykset ja kansalaisjärjestöt ovat kaikki osa kansalaisyhteiskuntaa. Koko yhteiskunta on mukana demokratiassa.

Kuka on mukana demokratiassa? – Kaikki voivat olla mukana demokratiassa!

Kun kortteihin on tutustuttu, aloitetaan keskustelu:

- **Keskustelun aihe 1:**

Mitä tämä sana tarkoittaa? Pysähdytään jokaisen sanan kohdalle ja osallistujat kertovat mitä se tarkoittaa. Kaikki auttavat toisiaan ymmärtämään. Ohjaaja voi jakaa osallistujat pareihin tai pienryhmiin keskustelemaan.

- **Keskustelun aihe 2:**

Miten tämä näkyy minun elämässäni? Mietitään mitkä käsitteistä ovat itselle läheisiä ja mitkä kaukaisempia. Ryhmä – joko kaikki osallistujat yhdessä tai pienryhmiin jaettuna – päättää yhdessä mitkä toimijat ovat yksilön kannalta läheisimpiä ja mitkä kaukaisimpia.

→ Ryhmä asettelee kortit janaan, jossa vasemmassa laidassa on yksilöä lähimpänä oleva toimija ja oikeassa laidassa kauimmaiseksi koettu.

II. OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET -HARJOITE

Tarvikkeet: Etukäteen tulostetut **oikeudet ja velvollisuudet -kortit (LIITE B)**. Kortit voi myös laminoida. Ne kerätään lopuksi takaisin vetäjän materiaalipakettiin.

Istutaan piirissä tai yhdessä pöydän ympärillä. *Nyt puhutaan Suomen laista ja oikeuksista. Laki säätää ihmisten oikeudet ja velvollisuudet. Laki on Suomessa sama kaikille ihmisille. Kaikilla on velvollisuus noudattaa lakia.*

Tutustutaan oikeuksiin ja velvollisuuksiin korttien avulla. Vetäjä levittää oikeudet ja velvollisuudet -kortit pöydälle. Vetäjä pyytää osallistujia valitsemaan yhden kortin tai ryhmäkoon ollessa enemmän kuin 14, vetäjä jakaa osallistujat pienryhmiin joilla on 1 kortti ryhmää kohti.

Kortti kerrallaan osallistuja / ryhmä lukee mitä heidän valitsemassaan kortissa lukee ja selittää omin sanoin mitä se heidän mielestään tarkoittaa.

Seuraavaksi vetäjä lukee oikeuden tai velvollisuuden selityksen alla olevasta listasta. Vetäjä kertoo myös, ketä oikeus tai velvollisuus koskee (**Suomen kansalaista / Suomessa asuvaa**). Tähän on hyvä varata aikaa, jos käsitteet ovat kielellisesti ryhmälle vaikeita.

Sitä mukaan, kun kortti on luettu, se asetetaan pöydälle. Yhteen kuuluvat oikeudet ja velvollisuudet ryhmitellään keskenään omiin ryhmiin:

- 1) **Suomessa asuvan oikeuksia**

- 2) **Suomen kansalaisen oikeuksia**

- 3) **Suomessa asuvan velvollisuuksia**

- 4) **Suomen kansalaisen velvollisuuksia**

Käydään korttien avulla läpi nämä keskeiset oikeudet ja velvollisuudet:

- **Suomessa asuvan oikeuksia:**

- Oikeus turvalliseen elämään ja oikeus olla vapaa.
- Sananvapaus: Ihmiset saavat sanoa oman mielipiteensä vapaasti.
- Kokousoikeus: Ihmiset saavat järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin.
- Oikeus yksityisyyden suojaan. Esim. toisen kirjeitä ei saa avata eikä puheluita kuunnella.
- Uskonnonvapaus: Oikeus uskoa tai olla uskomatta ja kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhteisöön.

- Oikeus opiskella peruskoulussa ilmaiseksi.
- Oikeus elää terveellisessä ympäristössä ja vaikuttaa sen päätöksentekoon.

- **Suomen kansalaisen oikeuksia:**

- Oikeus saada Suomen passi.
- Äänioikeus eduskunta- ja presidentinvaaleissa sekä EU- vaaleissa.
- EU-kansalaisen oikeudet ja vapaa liikkuminen sekä työskentely EU:n alueella.

- **Suomessa asuvan velvollisuuksia:**

- Verovelvollisuus: Veroa täytyy maksaa valtiolle.
- Oppivelvollisuus 7-16 vuotiailla lapsilla.
- Huoltovelvollisuus: Vanhemmilla on velvollisuus huolehtia alle 18 vuotiaista lapsistaan.
- Auttamisvelvollisuus: On autettava, jos joku tarvitsee apua onnettomuudessa.

- **Suomen kansalaisen velvollisuuksia:**

- Velvollisuus noudattaa Suomen lakeja myös Suomen ulkopuolella.
- Asevelvollisuus 18-60- vuotiailla miehillä, joko armeija tai siviilipalvelus.

Kun kortit ovat pöydälle levitettynä ryhmiin, vetäjä pyytää kaikkia osallistujia joko yksin tai pareina valitsemaan heille tärkeän oikeuden tai velvollisuuden.

Käydään yksitellen läpi kunkin osallistujan / parin valitsema kortti niin, että vetäjä pyytää heitä kertomaan miksi se on heille tärkeä.

Valinnaisena elementtinä keskustelua aiheesta: *Mitkä ovat tärkeitä oikeuksia? Kenelle ne ovat tärkeitä? Mitkä oikeudet ja velvollisuudet koskevat minua?*

Valinnaisena elementtinä äänestys osallistujien kesken siitä mitkä ovat 3 tärkeintä oikeutta ja 3 tärkeintä velvollisuutta. Äänestyskierroksia voi olla useampia.

LOPETUS

Lopuksi voidaan äänestää aiheesta *'opin kuka on mukaan demokratiassa'* ja *'opin oikeuksista ja velvollisuuksista'*, esimerkiksi niin, että vetäjä sanoo ääneen väittämän ja osallistujat äänestävät. Vetäjä näyttää äänestysmerkit omilla käsillä samaan aikaan, kun kertoo nämä ohjeet: *Nosta 1 käsi ylös ilmaan jos olet vähän samaa mieltä. Nosta 2 kättä ylös jos olet ihan samaa mieltä. Jos et ole samaa mieltä tai eri mieltä, pidä kädet suorassa edessä. Jos olet eri mieltä, osoita käsillä suoraan alaspäin.* Tämän voi tehdä seisten tai istuen.

Mielipideäänestyksen voi myös järjestää esimerkiksi mielipidejanan avulla. Vetäjä voi halutessaan myös suunnitella loppukeskustelun tuokion aiheista.

Osallistujille jaetaan mukaan etukäteen tulostetut A4-sanastot (**LIITE C**). Ohjataan kertaamaan sanastoa ja kääntämään tarvittaessa sanastoa omalle kielelle kotona sanakirjan avulla.

KEHUT, KIITOKSET JA HYVÄSTELYT